

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук

**Ковшар Олени Вікторівни на дисертаційне дослідження Світлани
Олегівни Тесленко з теми «Національно-патріотичне виховання дітей
старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності»
зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук**

В Україні національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку національної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), формування у громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України, сповідування європейських цінностей.

Утвердження поваги до державної мови, піднесення її престижу серед громадян є важливим аспектом формування й розвитку особистості та основою національно-патріотичного виховання.

Отже, тема дисертаційного дослідження Світлани Олегівни Тесленко «Національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності» є надзвичайно актуальною.

Про виняткову роль національно-патріотичного виховання дітей і молоді свідчать державні нормативно-правові документи: Закони України «Про дошкільну освіту», «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Концепція Нова українська школа тощо.

Безперечно актуальність обраної дисертантом теми дослідження доводять й існуючі суперечності між:

- сучасними вимогами до національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку та реальним станом їх виховання;
- потенційними можливостями художньо-мовленнєвої діяльності і недостатньою практичною реалізацією різних її видів у національно-патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку;
- домінуванням традиційних методів і форм у національно-патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку й необхідністю використання сучасних інтерактивних технологій в означеному процесі.

Виходячи з актуальності наукової проблеми, дисертантка у вступі чітко формулює мету дослідження, завдання та успішно їх реалізує.

Проблематика дисертації пов'язана з державною програмою наукових досліджень. Дослідження виконано в межах планових наукових тем кафедри дошкільної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського «Теоретико-методичні засади формування творчої особистості дітей старшого дошкільного віку в різних видах діяльності» (реєстраційний № 0114U002134) та «Теоретико-методичні засади формування готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в Новій українській школі» (реєстраційний № 0119U000596).

Наукова новизна дисертаційного дослідження не викликає сумніву, оскільки вперше визначено сутність та структуру феномена «національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності»; розроблено модель національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності.

Про практичну значущість дослідження С. О. Тесленко засвідчує достатньо широка апробація результатів впровадження в освітній процес

дошкільного закладу (22 одноосібні наукові праці, із них: 9 статей у фахових виданнях України, 4 – у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 7 – апробаційного характеру, 1 – розділ у колективній монографії, 2 – додатково відображають результати дослідження); розроблена й упроваджена експериментальна методика національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності.

Зміст, структура й виклад дисертаційного матеріалу розподілений по двом розділам, кожен з яких є логічно завершеним.

Опрацювавши великий обсяг наукових джерел з філософії, психології, дошкільної педагогіки у першому розділі «Теоретичні засади національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку» висвітлено теоретичні засади національно-патріотичного виховання особистості, зокрема наданий ґрунтовний аналіз ідей сучасних науковців щодо ролі патріотичного виховання в розвитку та становленні особистості дошкільника. Засобом аналізу достатньої кількості досліджень сучасних науковців, авторка визначила структуру феномену «патріотизм», понять «національне» та «патріотичне» виховання, компоненти «національно-патріотичного виховання».

Приваблює власна думка, логіка викладу та висновки дисертантки. Системно представлений аналіз ключових понять слугував ґрунтовному визначенню феномену «національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності»; уточненню понять «національно-патріотична вихованість дітей старшого дошкільного віку», «художньо-мовленнєва діяльність».

Цілком поділяємо думку авторки щодо сучасного стану проблеми національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку у практиці закладів дошкільної освіти. Науковець проаналізувала Державні стандарти дошкільної освіти 2012 р. та 2021 р., освітні та парціальні

програми для закладів дошкільної освіти, щодо завдань національно-патріотичного виховання та розвитку мовленнєвої діяльності; представила результати анкетувань педагогів-вихователів, батьків вихованців з питань національно-патріотичного виховання та розвитку мовлення дошкільників; надала результат аналізу планів педагогів-вихователів з організації національно-патріотичного виховання та розвитку художньо-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Вмотивовано у дослідженні визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності.

Аргументуючи першу педагогічну умову: українськомовний супровід національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності, авторка дібрала твори різних жанрів, де відображений національно-ментальний світ українців та склала картотеку творів.

В другій педагогічній умові: інтегрований підхід до національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності, науковець впевнено доводить актуальність інтегрованого підходу в організації національно-патріотичного виховання.

Третя педагогічна умова: взаємодія закладу дошкільної освіти і батьків у національно-патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності, підтверджує важливість партнерської взаємодії вихователів та батьків в освітньому процесі дошкільного закладу.

У другому розділі «Експериментальна методика національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами

художньо-мовленнєвої діяльності» представлена програма, модель та експериментальна методика дослідження.

Заслуговує уваги визначені критерії, показники, схарактеризовані рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку як результату національно-патріотичного виховання. Критеріями національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку обрано: когнітивний, емоційно-почуттєвий, рефлексійно-діяльнісний та визначено рівні - достатній, задовільний, низький.

Автором проведена ґрунтовна робота з кількісної і якісної оцінки сформованості національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку.

Відзначимо системність та послідовність у проведенні дослідно-експериментальної роботи. Так, на належному науково-дослідному рівні дисертантка представила пропедевтичну роботу, організаційно-методичні заходи національно-патріотичного виховання старших дошкільників засобами художньо-мовленнєвої діяльності.

Вагомим здобутком з наукової точки зору є розроблена й обґрунтована модель та експериментальна методика національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності, яка містила три етапи: інформативно-змістовий, діяльнісно-творчий та оцінно-рефлексійний.

Для формування компонентів національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку упроваджена широка творча програма формувального етапу експерименту та здійснений аналіз результатів експериментально-дослідної роботи на констатувальному і прикінцевому етапах. Слід відміти підвищення достатнього рівня на прикінцевому етапі в експериментальній групі (було 7,6%, стало 30%) та стабільно високий процент на задовільному рівні (було 66,6%, стало 58,8%), що вказує на

перспективу національно-патріотичного виховання в початковій школі на основі принципу наступності.

Робота проілюстрована таблицями, рисунками, матеріалами додатків. Дисертантка демонструє власну ерудицію, володіння матеріалами й інформацією, що мають відношення до об'єкта та предмета дослідження. Обсяг бібліографії до дисертації досить великий (288 найменувань, із них 7 – іноземними мовами).

Дослідження побудовано чітко і логічно, виконано на належному теоретичному та практичному рівнях. Висновки є цілком обґрунтованими, а дослідження є повністю завершеними та виконаним цілком самостійно.

Автореферат ідентичний основному змісту дисертації, у ньому повно відображено всі основні положення роботи. Зміст дисертації також повно відображений у публікаціях дисертанта.

Заявлені завдання дослідження, в основному, виконано. До незаперечних авторських здобутків належить розробка експериментальної парціальної програми «Виховуємо патріота змалку». Робота містить також потужний інноваційний методичний матеріал, поданий у додатках (конспекти занять із використанням АРТ, ІКТ, STREAM-технологій, ігри національно-патріотичної спрямованості).

На нашу думку, оригінальні матеріали цього дослідження розширюють і збагачують традиційні підходи щодо національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності.

Результати виконаної роботи є перспективними щодо активного розповсюдження та впровадження у практику педагогів-вихователів закладів дошкільної освіти; у процес перепідготовки та професійної підготовки на курсах підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, вважаємо за необхідне вказати, що виконане дослідження не позбавлене окремих недоліків, побажань і певних дискусійних моментів:

По-перше, однією з визначених здобувачем суперечностей є суперечність між потребою потенційних можливостей художньо-мовленнєвої діяльності і недостатньою практичною реалізацією різних її видів (літературно-мовленнєвої, зображувально-мовленнєвої, музично-мовленнєвої, театральнo-мовленнєвої) у національно-патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку. Вимагає пояснення, яке ж співвідношення між цими видами діяльності і яке їх місце у Вашій експериментальній роботі?

По-друге, вважаємо, що у параграфі 1.3. поняття «національно-патріотична вихованість дітей старшого дошкільного віку» варто було б дати авторське розуміння у широкому і вузькому змісті(с.60).

3. В тексті дисертації, нажаль, присутні деякі змістові недоліки. Так на с. 85 автор аналізує БКДО (2012р.), наводить приклад та завдання змістової лінії «Мовлення дитини», які не відповідають тексту Державного стандарту. БКДО містить освітню лінію «Мовлення дитини», а завдання освітньої роботи спрямовує педагогів на формування граматичної, лексичної, монологічної та діалогічної компетенції дошкільників. Зміст компетенцій вказаний авторкою не точно. Така ж невідповідність прослідковується в обраних авторкою освітніх лініях «Дитина у світі культури» та «Дитина в соціумі».

4. Дослідницею серед критеріїв національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку були обрані: когнітивний, емоційно-почуттєвий, рефлексійно-діяльнісний з відповідними показниками. Одним із показників рефлексійно-діялісного критерію зазначена «участь дітей у підготовці і проведенні свят, обрядів, виконанні репертуару української музики для дітей».

Вважаємо, що обраний показник потребує змістового уточнення.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження Світлани Олегівни Тесленко

Висновок. На основі вивчення дисертаційної роботи С.О. Тесленко можна дійти висновку, що дисертація є самостійним і завершеним науковим педагогічним дослідженням. За характером фактичного матеріалу, ступенем його кількісного та якісного аналізу, рівнями новизни і значущості результатів дослідження для педагогічної науки і практики, обґрунтованості висновків дисертація з теми «Національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності» Світлани Олегівни Тесленко цілком відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567, а її авторка, Тесленко Світлана Олегівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка.

Офіційний опонент:
доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедрою дошкільної освіти
Криворізького державного
педагогічного університету

